

વૈરાગ્યશતકમ્

સંસારંમિ અસારે, નત્થિ સુહં વાહિ-વેઅણા-પઉરે ।	
જાણંતો ઇહ જીવો, ન કુણાઇ જિણદેસિયં ધમ્મં	॥૧॥
અજ્જં કલ્લં પરં પરારિં, પુરિસા ચિંતંતિ અત્થસંપત્તિં ।	
અંજલિગયં વ તોયં, ગલંતમાઉં ન પિચ્છંતિ	॥૨॥
જં કલ્લે કાયવ્વં, તં અજ્જં ચિય કરેહ તુરમાણા ।	
બહુવિગ્ધો હુ મુહુત્તો, મા અવરણહં પરિક્ખેહ	॥૩॥
હી સંસાર-સહાવં, ચરિયં નેહાણુરાગ-રત્તાવિ ।	
જે પુવ્વણહે દિટ્ઠા, તે અવરણહે ન દીસંતિ	॥૪॥
મા સુઅહ જગ્ગિઅવ્વે, પલાઇઅવ્વંમિ કીસ વીસમેહ ।	
તિન્નિ જણા અણુલગ્ગા, રોગો અ જરા અ મચ્ચૂ અ	॥૫॥
દિવસનિસા-ઘરિમાલં, આઉસ્સલિલં જિઆણ ઘિત્તૂણં ।	
ચંદાઇચ્ચ-બઇલ્લા, કાલ-રહટ્ટં ભમાડંતિ	॥૬॥
સા નત્થિ કલા તં નત્થિ, ઉસહં તં નત્થિ કિંપિ વિન્નાણં ।	
જેણ ધરિજ્જઇ કાયા, ખજ્જંતી કાલસપ્પેણ	॥૭॥
દીહરફ્ફિંદ-નાલે, મહિયર-કેસર-દિસા-મહદ્દલિલ્લે ।	
ઉઅપિઅઇ કાલભમરો, જણમયરંદં પુહવિપઉમે	॥૮॥
છાયામિસેણ કાલો, સયલજિઆણં છલં ગવેસંતો ।	
પાસં કહવિ ન મુંચઇ, તા ધમ્મે ઉજ્જમં કુણહ	॥૯॥
કાલંમિ અણાઇએ, જીવાણં વિવિહકમ્મ-વસગાણં ।	
તં નત્થિ સંવિહાણં, સંસારે જં ન સંભવઇ	॥૧૦॥
બંધવા સુહિણો સવ્વે, પિયમાયા પુત્તભારિયા ।	
પેઅવણાઉ નિઅત્તંતિ, દાઊણં સલિલંજલિં	॥૧૧॥
વિહડંતિ સુઆ વિહડંતિ, બંધવા વલ્લહા ય વિહડંતિ ।	
ઇક્કો કહવિ ન વિહડઇ, ધમ્મો રે જીવ! જિણભણિઓ	॥૧૨॥
અડકમ્મ-પાસબદ્ધો, જીવો સંસાર-ચારએ ઠાઇ ।	
અડકમ્મ-પાસમુક્કો, આયા સિવમંદિરે ઠાઇ	॥૧૩॥
વિહવો સજ્જણસંગો, વિસયસુહાઇ વિલાસલલિઆઇં ।	
નલિણીદલગ્ગ-ઘોલિર,-જલલવ-પરિચંચલં સવ્વં	॥૧૪॥
તં કત્થ બલં તં કત્થ જુવ્વણં અંગચંગિમા કત્થ ।	
સવ્વમણિચ્ચં પિચ્છહ, દિટ્ઠં નટ્ઠં કચંતેણ	॥૧૫॥
ઘણકમ્મ-પાસબદ્ધો, ભવનચર-ચઉપ્પહેસુ વિવિહાઓ ।	
પાયઇ વિડંબણાઓ, જીવો કો ઇત્થ સરણં સે	॥૧૬॥
ઘોરંમિ ગબ્ભવાસે, કલમલ-જંબાલ-અસુઇબીભચ્છે ।	
વસિઓ અણંતખુત્તો, જીવો કમ્માણુભાવેણં	॥૧૭॥
ચુલસીઇ કિર લોએ, જોણીણં પમુહસયસહસ્સાઇં ।	
ઇક્કિક્કમ્મિ અ જીવો, અણંતખુત્તો સમુપ્પન્નો	॥૧૮॥
માયા-પિય-બંધૂહિં, સંસારત્થેહિં પૂરિઓ લોઓ ।	
બહુજોણિ-નિવાસીહિં, ન ય તે તાણં ય સરણં ય	॥૧૯॥
જીવો વાહિ-વિહુત્તો, સફરો ઇવ નિજ્જલે તડખ્ફડઇ ।	
સયલે વિ જણો પિચ્છઇ, કો સક્કો વેઅણા-વિગમે	॥૨૦॥
મા જાણસિ જીવ તુમં, પુત્તકલત્તાઇ મજ્જ સુહહેઊ ।	
નિઉણં બંધણ-મેયં, સંસારે સંસરંતાણં	॥૨૧॥

જણાણી જાયઠ જાયા, જાયા માયા પિયા ય પુત્તો ય ।	
અણવત્યા સંસારે; કમ્મવસા સવ્વજીવાણં	॥૨૨॥
ન સા જાઈ ન સા જોણી, ન તં ઠાણં ન તં કુલં ।	
ન જાયા ન મુયા જત્ય, સવ્વે જીવા અણંતસો	॥૨૩॥
તં કિંપિ નત્થિ ઠાણં, લોએ વાલગ્ગ-કોડિમિત્તંપિ ।	
જત્ય ન જીવા બહુસો, સુહદુકખ્ખ-પરંપરા પત્તા	॥૨૪॥
સવ્વાઓ રિદ્ધીઓ, પત્તા સવ્વેવિ સયણ-સંબંધા ।	
સંસારે તા વિરમસુ, તત્તો જઈ મુણસિ અપ્પાણં	॥૨૫॥
એગો બંધઈ કમ્મં, એગો વહ-બંધ-મરણ-વણસાઈ ।	
વિસહઈ ભવંમિ ભમડઈ, એગુચ્ચિએ કમ્મવેલવિઓ	॥૨૬॥
અત્તો ન કુણઈ અહિએ, હિયં પિ અપ્પા કરેઈ ન હુ અત્તો ।	
અપ્પકયં સુહદુકખ્ખં, ભુંજસિ તા કીસ દીણમુહો	॥૨૭॥
બહુઆરંભ-વિઢત્તં, વિત્તં વિલસંતિ જીવ! સયણગણા ।	
તજ્જણિય-પાવકમ્મં, અણુહવસિ પુણો તુમં ચેવ	॥૨૮॥
અહ દુકખ્ખઆઈ તહ ભુકખ્ખઆઈ, જહ ચિંતિઆઈ ડિંભાઈ ।	
તહ થોવં પિ ન અપ્પા, વિચિંતિઓ જીવ! કિં ભણિમો	॥૨૯॥
ખણભંગુરં સરીરં, જીવો અત્તો અ સાસયસરૂવો ।	
કમ્મવસા સંબંધો, નિબ્બંધો ઈત્ય કો તુજ્જ	॥૩૦॥
કહ આયં કહ ચલિયં, તુમંપિ કહ આગઓ કહં ગમિહી ।	
અત્તુત્તંપિ ન યાણહ, જીવ! કુડુંબં કઓ તુજ્જ?	॥૩૧॥
ખણભંગુરે સરીરે, મણુઅભવે અભ્ભપડલ-સારિચ્છે ।	
સારં ઈત્તિયમેત્તં, જં કીરઈ સોહણો ધમ્મો	॥૩૨॥
જમ્મદુકખ્ખં જરાદુકખ્ખં, રોગા ય મરણાણિ ય ।	
અહો દુકખો હુ સંસારો, જત્ય કીસંતિ જંતુણો	॥૩૩॥
જીવ ન ઈંદિયહાણી, જીવ ન જરરકખ્ખસી પરિફુરઈ ।	
જીવ ન રોગવિઆરા, જીવ ન મચ્ચૂ સમુલ્લિઅઈ	॥૩૪॥
જહ ગેહંમિ પલિત્તે, કૂવં ખણિઉં ન સક્કએ કોઈ ।	
તહ સંપત્તે મરણો, ધમ્મો કહ કીરએ જીવ!	॥૩૫॥
રૂવમસાસયમેયં, વિજ્જુલયા-ચંચલં જએ જીએ ।	
સંઝાણુરાગ-સરિસં, ખણરમણીએ ચ તારુત્તં	॥૩૬॥
ગયકન્ન-ચંચલાઓ, લચ્છીઓ તિઅસ-ચાવ-સારિચ્છે ।	
વિસયસુહં જીવાણં, બુજ્જસુ રે જીવ! મા મુજ્જ	॥૩૭॥
જહ સંઝાએ સઉણાણ સંગમો જહ પહે અ પહિઆણં ।	
સયયાણં સંજોગો, તહેવ ખણભંગુરો જીવ!	॥૩૮॥
નિસાવરામે પરિભાવયામિ;	
ગેહે પલિત્તે કિમહં સુયામિ ।	
ડજ્જંત-મપ્પાણ-મુવિકખયામિ,	
જં ધમ્મરહિઓ દિઅહા ગમામિ	॥૩૯॥
જા જા વચ્ચઈ રચણી, ન સા પડિનિયત્તઈ ।	
અહમ્મં કુણમાણસ્સ, અહલા જંતિ રાઈઓ	॥૪૦॥
જસ્સત્થિ મચ્ચુણા સકખ્ખં, જસ્સ વત્થિ પલાયણં ।	
જો જાણે ન મરિસ્સામિ, સો હુ કંખે સુએ સિયા	॥૪૧॥
દંડકલિએ કરિતા, વચ્ચંતિ હુ રાઈઓ ય દિવસા ય ।	

આઉસં સંવિલંતા, ગયાવિ ન પુણો નિયત્તંતિ જહેહ સીહો વ મિયં ગહાય, મચ્ચૂ નરં ણોઈ હુ અંતકાલે । ન તસ્સ માયા વ પિયા વ ભાયા, કાલંમિ તંમિંસહારા ભવંતિ જ્જાં જલભિંદુસમં, સંપત્તીઓ તરંગલોલાઓ । સુમિણય-સમં ચ પિમ્મં, જં જાણસુ તં કરિજ્જાસુ સંઝરાગ-જલબુબ્બુઓવમે, જ્જવિએ ચ જલભિંદુ-ચંચલે । જુવ્વણે ચ નઈવેગ-સંનિભે, પાવજ્જવ! કિમિયં ન બુજ્જસે અન્નત્થ સુઆ અન્નત્થ, ગેહિણી પરિઅણોડવિ અન્નત્થ । ભૂઅબલિવ્વ કુરુંબં, પક્કિખતં હયકયંતેણ જ્જવેણ ભવે ભવે મિલયાઈ, દેહાઈ જાઈ સંસારે । તાણં ન સાગરેહિં, કીરઈ સંખા અણંતેહિં નયણોદયંપિ તાસિં, સાગરસલિલાઉ બહુચરં હોઈ । ગલિયં રુઅમાણીણં, માણીણં અન્નમન્નાણં જં નરએ નેરઈયા; દુહાઈ પાવંતિ ઘોર-ણંતાઈ । તત્તો અણંતગુણિયં, નિગોઅમજ્જે દુહં હોઈ તંમિ વિ નિગોઅમજ્જે, વસિઓ રે જ્જવ! વિવિહકમ્મવસા । વિસહંતો તિક્ખદુહં, અણંતપુગ્ગલપરાવત્તે નિહરીઅ કહવિ તત્તો, પત્તો મણુઅત્તણંપિ રે જ્જવ । તત્થવિ જિણવર-ધમ્મો, પત્તો ચિંતામણિસરિચ્છો પત્તેવિ તંમિ રે જિઅ, કુણસિ પમાયં તુમં તયં ચેવ । જેણં ભવંધકૂવે, પુણોવિ પડિઓ દુહં લહસિ ઉવલદ્ધો જિણધમ્મો, ન ચ અણુચિણ્ણો પમાય-દોસેણં । હા! જ્જવ! અપ્પવેરિઅ! સુબહં પરઓ વિસૂરિહિસિ સોઅંતિ તે વરાયા, પચ્છા સમુવટ્ઠિયંમિ મરણંમિ । પાવપમાય-વસેણં, ન સંચિઓ જેહિં જિણધમ્મો ધી ધી ધી સંસારં, દેવો મરિણિણ જં તિરી હોઈ । મરિણિણ રાયરાયા, પરિપચ્ચઈ નિરય-જાલાહિં જાઈ અણાહો જ્જવો, દુમસ્સ પુર્હં વ કમ્મવાય-હઓ । ધણધન્નાહરણાઈ, ઘર-સયણ-કુરુંબ મિલ્લેવિ વસિયં ગિરીસુ વસિયં, દરીસુ વસિયં સમુદ્ધમજ્જંમિ । રુકખગ્ગેસુ ચ વસિયં, સંસારે સંસરંતેણં દેવો નેરઈઉ ત્તિ ચ, કીડ પયંગુ ત્તિ માણુસો એસો । રૂવસ્સી ચ વિરૂવો, સુહભાગી દુકખભાગી ચ રાઉત્તિ ચ દમ્મગુત્તિ ચ, એસ સવાગુત્તિ એસ વેયવિણિ । સામી દાસો પુજ્જો, ખલોત્તિ અધણો ઘણવઈત્તિ નવિ ઈત્થ કોઈ નિયમો, સકમ્મ-વિણિવિહસરિસ-કય-ચિટ્ઠો અન્નુન્નરૂવવેસો, નડુવ્વ પરિઅત્તએ જ્જવો નરએસુ વેઅણાઓ, અણોવમાઓ અસાયબહુલાઓ । રે જ્જવ! તએ પત્તા, અણંતખુત્તો બહુવિહાઓ	॥૪૨॥ ॥૪૩॥ ॥૪૪॥ ॥૪૫॥ ॥૪૬॥ ॥૪૭॥ ॥૪૮॥ ॥૪૯॥ ॥૫૦॥ ॥૫૧॥ ॥૫૨॥ ॥૫૩॥ ॥૫૪॥ ॥૫૫॥ ॥૫૬॥ ॥૫૭॥ ॥૫૮॥ ॥૫૯॥ ॥૬૦॥ ॥૬૧॥
--	--

દેવતે મણુઅત્તે, પરાભિઓગત્તણં ઉવગએણં ।
 ભીસણદુહં બહુવિહં, અણંતખુત્તો સમણુભૂઅં ॥૬૨॥
 તિરિયગઇં અણુપત્તો, ભીમ-મહાવેઅણા અણેગવિહા ।
 જમ્મણમરણ-રહટ્ટે, અણંતખુત્તો પરિભ્ભમિઓ ॥૬૩॥
 જાવંતિ કેવિ દુકખા, સારીરા માણસા વ સંસારે ।
 પત્તો અણંતખુત્તો, જીવો સંસાર-કંતારે ॥૬૪॥
 તણહા અણંતખુત્તો, સંસારે તારિસી તુમં આસી ।
 જં પસમેઉં સવ્વો-દહીણમુદ્દયં ન તીરિજજા ॥૬૫॥
 આસી અણંતખુત્તો, સંસારે તે છુહાવિ તારિસિયા ।
 જં પસમેઉં સવ્વો, પુગ્ગલકાઓવિ ન તિરિજજા ॥૬૬॥
 કાણિણ-મણેગાઇં, જમ્મમરણ-પરિઅટ્ટણ-સયાઇં ।
 દુકખેણ માણુસત્તં, જઇ લહઇ જહિચ્છિયં જીવો ॥૬૭॥
 તં તહ દુલ્લહ-લંભં, વિજજુલયા-ચંચલં ચ મણુઅત્તં ।
 ધમ્મંમિ જો વિસીયઇ, સો કાઉરિસો ન સપ્પુરિસો ॥૬૮॥
 માણુસ્સજમ્મે તડિ લદ્ધયંમિ,
 જિણિંદધમ્મો ન કઓ ય જેણં ।
 તુટ્ટે ગુણે જહ-ધાણુક્કએણં,
 હત્થા મલેવ્વા ય અવસ્સ તેણં ॥૬૯॥
 રે જીવ! નિસુણિ ચંચલસહાવ,
 મિલહેવિણુ સયલવિ બજજભાવ ।
 નવભેયપરિગ્ગહ વિવિહજાલ,
 સંસારિ અત્થિ સહુ ઇંદિયાલ ॥૭૦॥
 પિય-પુત્ત-મિત્ત-ઘર-ઘરણિ-જાય,
 ઇહલોઇઅ સવ્વ નિયસુહ-સહાય ।
 ન વિ અત્થિ કોઇ તુહ સરણિ મુકખ,
 ઇક્કલ્લુ સહસિ તિરિનિરય-દુકખ ॥૭૧॥
 કુસગ્ગે જહ ઓસબિંદુએ, થોવં ચિટ્ઠઇ લંબમાણાએ ।
 એવં મણુઆણ જીવિઅં, સમયં ગોયમ! મા પમાયએ ॥૭૨॥
 સંબુજજહ કિં ન બુજજહ, સંબોહી ખલુ પિચ્ચ દુલ્લહા ।
 નો હુ ઉવણામંતિ રાઇઓ, નો સુલહં પુણરવિ જીવિયં ॥૭૩॥
 ડહરા વહા ય પાસહ, ગબ્બત્થાવિ ચયંતિ માણાવા ।
 સેણે જહ વટ્ઠાયં હરે, એવમાઉકખયંમિ તુટ્ટઇ ॥૭૪॥
 તિહુઅણજણં મરંતં, દુટ્ટદુણ નયંતિ જે ન અપ્પાણં ।
 વિરમંતિ ન પાવાઓ, ધી ધી ધીકત્તણં તાણં ॥૭૫॥
 મા મા જંપહ બહુયં, જે બદ્ધા ચિક્કણોહિં કમ્મેહિં ।
 સવ્વેસિ તેસિ જાયઇ, હિઓવએસો મહાદોસો ॥૭૬॥
 કુણાસિ મમત્તં ઘણસયણ વિહવપમુહેસુણંતદુકખેસુ ।
 સિઠિલેસિ આયરં પુણ, અણંતસુકખંમિ મુકખંમિ ॥૭૭॥
 સંસારો દુહહેણિ, દુકખફલો દુસહદુકખરૂવો ય ।
 ન ચયંતિ તંપિ જીવા, અઇબદ્ધા નેહનિઅલેહિં ॥૭૮॥
 નિયકમ્મ-પવણ-ચલિઓ, જીવો સંસાર-કાણાણે ઘોરે ।
 કા કા વિડંબણાઓ, ન પાવએ દુસહદુકખાઓ ॥૭૯॥
 સિસિરંમિ સીયલાનિલ-લહરિસહસ્સેહિ ભિન્નઘણદેહો ।

ભવતુ

તિરિયત્તણંમિ રણ્ણો, અણંતસો નિહણ-મણુપત્તો	॥૮૦॥
ગિમ્હાયવ-સંતત્તો રણ્ણો ઘૃહિઓ પિવાસિઓ બહુસો ।	
સંપત્તો તિરિયભવે, મરણદુહં બહુ વિસૂરંતો	॥૮૧॥
વાસાસુ રણ્ણમજ્જે, ગિરિનિજ્જરણ્ણોદગેહિ વજ્જંતો ।	
સીયાનિલ-ડજ્જવિઓ, મઓસિ તિરિયત્તણે બહુસો	॥૮૨॥
એવં તિરિય-ભવેસુ, કીસંતો દુકખસયસહસ્સેહિં ।	
વસિઓ અણંતખુત્તો, જીવો ભીસણભવારત્તે	॥૮૩॥
દુઢ્ઢકમ્મ-પલયા-નિલપેરિઉ ભીસણંમિ ભવરત્તે ।	
હિંડંતો નરએસુ વિ, અણંતસો જીવ! પત્તોસિ	॥૮૪॥
સત્તસુ નરય-મહીસું, વજ્જનલદાહ-સીયવિયણાસુ ।	
વસિઓ અણંતખુત્તો, વિલવંતો કરુણસદ્દેહિં	॥૮૫॥
પિય-માય-સયણ-રહિઓ, દુરંતવાહીહિ પીડિઓ બહુસો ।	
મણુઅભવે નિસ્સારે; વિલાવિઓ કિં ન તં સરસિ	॥૮૬॥
પવણુવ્વ ગયણમગ્ગે, અલકખિઓ ભમઇ ભવવણે જીવો ।	
ઠાણદ્દાણંમિ સમુજ્જિઊણ ઘણ-સયણ-સંઘાએ	॥૮૭॥
વિદ્ધિજ્જંતા અસયં, જમ્મજરામરણ-તિકખકુંતેહિં ।	
દુહ-મણુહવંતિ ઘોરં, સંસારે સંસરંત જિઆ	॥૮૮॥
તહવિ ખણંપિ કયાવિ હુ, અન્નાણભુયંગડંકિયા જીવા ।	
સંસાર-ચારગાઓ, ન ય ઉવવજ્જંતિ મૂઢમણા	॥૮૯॥
કીલસિ કિયંતવેલં, સરીરવાવીઇ જત્થ પઇસમયં ।	
કાલરહટ્ટ-ઘડીહિં, સોસિજ્જઇ જીવિઅંભોહં	॥૯૦॥
રે જીવ! બુજ્જ મા મુજ્જ, મા પમાયં કરેસિ રે પાવ! ।	
કિં પરલોએ ગુરુદુકખ-ભાયણં હોહિસિ અયાણ!	॥૯૧॥
બુજ્જસુ રે જીવ તુમં, મા મુજ્જસુ જિણમયંમિ નાઊણં ।	
જમ્હા પુણરવિ એસા, સામગ્ગી દુલ્લહા જીવ!	॥૯૨॥
દુલહો પુણ જિણઘમ્મો, તુમં પમાયાયરો સુહેસી ય ।	
દુસહં ય નરયદુકખં કહ હોહિસિ તં ન યાણામો	॥૯૩॥
અથિરેણ થિરો સમલેણ, નિમ્મલો પરવસેણ સાહીણો ।	
દેહેણ જઇ વિઢપ્પઇ, ઘમ્મો તા કિં ન પજ્જતં	॥૯૪॥
જહ ચિંતામણિરયણં, સુલહં ન હુ હોઇ તુચ્છવિહવાણં ।	
ગુણવિહવ-વજ્જિયાણં, જિયાણ તહ ઘમ્મરયણંપિ	॥૯૫॥
જહ દિટ્ઠીસંજોગો, ન હોઇ જચ્ચંધયાણ જીવાણં ।	
તહ જિણમય-સંજોગો, ન હોઇ મિચ્છંધજીવાણં	॥૯૬॥
પચ્ચકખ-મણંતગુણે, જિણિંદધમ્મે ન દોસલેસોવિ ।	
તહવિ હુ અન્નાણંધા, ન રમંતિ કયાવિ તંમિ જિયા	॥૯૭॥
મિચ્છે અણંતદોસા, પયડા દીસંતિ ન વિ ય ગુણલેસો ।	
તહવિય તં ચેવ જિયા, હી મોહંધા નિસેવંતિ	॥૯૮॥
ધી ધી તાણ નરાણં, વિન્નાણે તહ ગુણેસુ કુસલતં ।	
સુહ-સચ્ચ-ધમ્મરયણે, સુપરિકખં જે ન જાણંતિ	॥૯૯॥
જિણઘમ્મોડયં જીવાણં, અપુવ્વો કપ્પપાયવો ।	
સગ્ગાપવગ્ગ-સુકખાણં, ફલાણં દાયગો ઇમો	॥૧૦૦॥
ધમ્મો બંધૂ સુમિત્તો ય, ધમ્મો ય પરમો ગુરુ ।	
મુકખમગ્ગ-પયટ્ટાણં, ધમ્મો પરમ-સંદણો	॥૧૦૧॥

ચઉગઠ-ણંતદુહાનલ, પલિત્તભવકાણણો મહાભીમે ।

સેવસુ રે જીવ! તુમં જિણવયણં અમિયકુંડ-સમં

॥૧૦૨॥

વિસમે ભવમરુદ્દેસે, અણંતદુહ-ગિમ્હતાવ-સંતત્તે ।

જિણધમ્મ-કપ્પરુકખં, સરસુ તુમં જીવ! સિવસુહદં

॥૧૦૩॥

કિં બહુણા જિણધમ્મે, જઇઅવ્વં જહ ભવોદ્દહિં ઘોરં ।

લહુ તરિયમણંતસુહં, લહઇ જિઓ સાસયં ઠાણં

॥૧૦૪॥

jainuniversity.org

સર્વ જ્ઞાનાય ભવતુ